

ALUMINIJ

Glasilo delovnega kolektiva tovarne glinice in aluminija »Boris Kidrič« Kidričevo

IZDAJA DELAVSKI SVET
TOVARNE GLINICE IN
ALUMINIJA
»BORIS KIDRIČ«
KIDRIČEVO

UREDNIŠKI ODBOR

Franc Meško — predsednik, Stane Tonejc, dipl. inž. — odgovorni urednik, Filip Dolinar, Stojan Kerbler, dipl. inž., Rozika Klančnik, Franc Klemenčič, Anton Kokoš, Anton Kozoderc, Franc Lah, Ivo Tušek, Franc Vrlič.

Tisk CP Mariborski tisk
Maribor
Rokopisov in slik ne vračamo

ŠT. 9

SEPTEMBER 1969

LETNIK VII.

Ana Vrabič, administratorka v glavnem laboratoriju

Narodna obramba naj bo sestavni del statotov

Ker so v minulem mesecu vsi sveti proizvajalcev delovnih enot obravnavali na sejah tudi vprašanje narodne obrambe v statutu naše delovne organizacije, menim, da je prav, če se o tem nekoliko podrobneje seznanimo, saj je to področje, o katerem mora biti temeljito seznanjen vsak član naše delovne organizacije.

Nekaj o teh pomembnih vprašanjih sem pisal že v drugi številki našega lista, in sicer z naslovom Za krepitev vseljudske obrambe ter civilne zaščite, vendar bom danes segel nekoliko globlje, na še bolj pomembno vprašanje, ki zadeva predvsem organizacijo narodne obrambe v delovnih organizacijah, kajti prav to mora biti vneseno v naš statut.

27. februarja 1969 sta začela veljati zakon o narodni obrambi in zakon o vojaški obveznosti, ki bistveno drugače urejata vprašanje narodne obrambe. Z uveljavitvijo teh zakonov so namreč konkretizirane določbe 252. člena zvezne ustave in je uzakonjena naša koncepcija vseljudske obrambe v samoupravni družbi. Glavna značilnost tega zakona je, da so sedaj v naši socialistični samoupravni družbi občani, delovne in druge organizacije ter vse družbenopolitične skupnosti aktivni dejavniki, ustvarjalci, organizatorji in izvrševalci nalog na področju narodne obrambe — torej nosilci pravic in dolžnosti obrambe, svobode in neodvisnosti Jugoslavije. Kot sem že omenil tudi v prejšnjem sestavku, so sedaj še posebej omenjene krajevne skupnosti, ki se sedaj prvič pojav-

ljajo kot pomemben dejavnik na področju narodne obrambe, pa tudi vasi, družbenopolitične organizacije in društva. Vsakdo ima določeno vlogo pri obrambnih pripravah, ki jih upravlja pretežno sproti v okviru redne dejavnosti.

Vse priprave morajo biti temeljite, hitre in gospodarne, zato sta še posebnega pomena občinski razvojni in vojni načrt. Razvojni načrt vsebuje program obrambnih priprav za določeno dobo in temelji na notni oceni potreb za narodno obrambo ter materialnih in drugih možnosti družbe, pa tudi na presoji možnih vojnih nevarnosti na posameznih območjih dežele. Vojni načrt pa vsebuje naloge, ukrepe in postopek za primer neposredne vojne nevarnosti in za primer vojne. V vojni načrt gre vsebina dosedanjega načrta prejšnjih obrambnih ukrepov, mobilizacijski plan, načrt prehoda v vojno stanje, načrt dejavnosti, načrt civilne zaščite, načrt zavarovanja, načrt delovanja občinskih teritorialnih enot itd.

Vse doslej navedeno je izhodišče za konkretne določbe o narodni obrambi v občinskih statutih, sedaj pa pogledajmo še nekatere določbe, ki morajo biti vstavljene v statute delovnih organizacij. Mnogi člani kolektiva, ki se za to bolj zanimajo, te določbe že poznajo, prepričan pa sem, da jih mnogi člani še ne poznajo in je potrebno, da se z njimi temeljito seznani, ker jim to narekuje njihova državljanska dolžnost, uzakonjena z našo ustavo.

Tako med uvodnimi oziroma

obrambo. Tako le-ta določa organizacijo in izvedbo priprav za narodno obrambo ter sprejema razvojni načrt delovne organizacije. Sprejema program financiranja za narodno obrambo in odloča o združevanju sredstev za izvršitev nalog, ki so skupnega pomena. Ustanovi štab za narodno obrambo (pri nas ga že imamo), imenuje in razrešuje njegove člane ter upravitelja vojnega načrta. Nadalje ustanavlja enote in službe teritorialne obrambe in enote civilne zaščite ter skrbi za njihovo opremljanje, oborožitev in pa strokovni pouk ter imenuje in razrešuje poveljnike teh enot. Končno sprejema še organizacijske rešitve za izvajanje tehničnih in strokovnih opravil na področju narodne obrambe, sprejema pa tudi pravilnik o zaščiti tajnosti in druge splošne akte s področja narodne obrambe.

Štab, ki ga imenuje delavski svet, ima za dolžnost, da skrbi za hitro in učinkovito izvajanje obrambnih priprav v delovni organizaciji, predvsem pa, da sprejema vojni načrt delovne organizacije in predlaga delavskemu svetu razvojni načrt delovne organizacije ter skrbi, da sta oba načrta v skladu z ustreznimi načrti družbenopolitičnih skupnosti. Vodi in usklajuje konkretne obrambne priprave delovnih enot in služb delovne organizacije, enot in služb teritorialne obrambe, enot civilne zaščite ter programira in organizira ustrezen strokovni pouk. Skupaj z občin-

skim svetom za narodno obrambo ter upravnim organom za narodno obrambo in organi za narodno obrambo drugih delovnih organizacij obravnava organizacijska vprašanja, ki so skupnega pomena za narodno obrambo, ter druga vprašanja s tega področja, ki izhajajo iz kooperacijskih in integracijskih odnosov. Skrbi za izvedbo ukrepov pripravljenosti v primeru neposredne vojne nevarnosti iz za izvedbo posameznih posebnih ukrepov v vojni. Nadalje razporeja delavce v enote in službe teritorialne obrambe ter v enote civilne zaščite delovne organizacije, obveznike delovne obveznosti pa na konkretna dela oziroma delovna mesta, organizira seznanjanje delavcev s konkretnimi dolžnostmi v primeru vojne, predlaga delavskemu svetu in drugim organom upravljanja ustrezne ukrepe za razvoj in napredovanje obrambnih priprav in končno odgovarja za pravilno izbiro oseb za zaupna dela na obrambnih pripravah.

Omenim naj še, da je direktor podjetja že po svojem položaju praviloma vodja štaba za narodno obrambo, upravitelj vojnega načrta pa je član štaba za narodno obrambo.

To je torej del določb o narodni obrambi, ki so najbistvenejše in najpomembnejše za vse člane naše delovne skupnosti, ki morajo te določbe poznati, da bi lahko v primeru potrebe vedeli, kje je njihovo mesto in kakšna je njihova vloga pri obrambi. M. F.

Martin Godec upravlja plinski generator

Zasedanja delavskega sveta

Lahko bi rekli, da se je po poletnih počitnicah nabralo precej materiala, ki ga je obravnaval delavski svet na svojem 14. zasedanju 5. septembra 1969. Na dnevnem redu je imel 18 rednih točk, zraven tega pa je pod sprotnimi zadevami obravnaval devet točk.

Dopolnitev statuta

Po zakonu o narodni obrambi, ki je bil objavljen v 8. številki zveznega Uradnega lista letos, morajo delovne organizacije dopolniti svoje statute z določbami o narodni obrambi. Spremembe in dopolnitve statuta se v našem podjetju pripravila komisija za narodno obrambo. Upravni odbor je te spremembe dal v razpravo. O njih so razpravljali vsi sveti proizvajalcev delovnih enot. Delavski svet jih je sprejel. Na osnutek dopolnitev in sprememb statuta ni bilo nobene pripombe.

Začasni sklep o ugotavljanju in delitvi dohodka

Po temeljnem zakonu o ugotavljanju in delitvi dohodka v delovnih organizacijah morajo delovne organizacije v skladu s statutom določiti v svojem splošnem aktu osnove in merila za razporejanje doseženega dohodka. V splošnem aktu morajo biti predvsem določila o delitvi dohodka na sredstva za razširjanje materialne osnove dela in na sredstva za zadovoljevanje osebnih in skupnih potreb delovnih ljudi.

Izdelava splošnega akta — pravilnika o delitvi dohodka — je odvisna od uskladitve z novim statutom podjetja, ki ga bo delavski svet obravnaval pred koncem letošnjega leta. Bilo je potrebno, da je delavski svet za čas od sprejema novega pravilnika o delitvi dohodka to materijo uredil z začasnim sklepom, ki je bil sprejet po postopku za sprejem splošnih aktov. Sveti proizvajalcev delovnih enot so tudi obravnavali osnutek začasnega sklepa o ugotavljanju in de-

litvi dohodka in niso imeli nanj pripomb, zato ga je delavski svet sprejel.

Sprememba pravilnika o kreditiranju izgradnje stanovanj

Že ob razdelitvi kreditov za izgradnjo stanovanj v preteklem letu se je pokazalo, da je bila dokumentacija, ki jo morajo vložiti prosilci za kredite, pomanjkljiva. Nekatere pomanjkljivosti so bile ugotovljene v podjetju, druge pa šele takrat, ko je bil ves material predložen banki. Takrat je bilo naročeno organom upravljanja, naj pripravijo spremembo pravilnika o kreditiranju izgradnje, o nakupu in adaptaciji stanovanjskih hiš v tem smislu, da bo vse po natečaju vložene prošnje skupno z zahtevanimi prilogami pregledala banka, ki bo preverila pravilnost in veljavnost predložene dokumentacije. Pri odobravanju posojila bo obravnavala komisija le tiste prosilce, pri katerih je banka ugotovila pravilnost sestavljenih prošenj in veljavnost zahtevane dokumentacije.

Nekateri prosilci za kredite so ponujali tudi, da bi pričeli pred potekom treh let vračati posojilo. To ni bilo mogoče po do sedaj veljavnem pravilniku. S spremembo pravilnika se pa tudi to omogoča. Osnutek vseh navedenih sprememb je bil izbešen in nanj člani delovne skupnosti niso imeli pripomb, zato jih je delavski svet v celoti sprejel.

Inventura drobnega orodja

Stalna inventurna komisija — inventurni oddelk podjetja — opravi med letom inventuro drobnega orodja, embalaže in avtogum v uporabi, inventuro goriv in maziv, pisarniškega materiala, drobnega inventarja in avtogum v zalogi. Inventurna komisija je pri svojem delu ugotovila manjša odstopanja od knjižnega stanja in podala predloge za razknjižbo. — Delavski svet

je poročilo inventurne komisije sprejel in odločil, da se vsi viški in manjki razknjižijo tako, kot predlaga stalna inventurna komisija.

Poročilo o stanju investicij

Upravni odbor in delavski svet sta na zadnjih sejah obširno obravnavala stanje in prioriteten red investicij, ki jih bomo imeli v prihodnje. Direktor je izdelal delavskemu svetu poročilo, iz katerega so razvidna sredstva, ki jih vlagamo kot investicije v posamezne naprave oziroma objekte. V prihodnje bodo imele prioriteto modernizacija aluminija, dokončanje rekonstrukcije v glinici (predvsem kalcinacijske peči), izgradnja hale na Ptujski gori in potrebne investicije za prehod na kurjenje z mazutom.

Sedemmesečni obračun in obračun dopolnilnega osebne dohodka

Delavski svet se je seznanil s sedemmesečnim obračunom. Nadalje je razpravljal o predlogu komisije za poslovni program in plan, ki je ugotovila, da je bilo v prvih sedmih mesecih letošnjega leta ustvarjenih toliko sredstev, da je dopustno izplačilo dodatnega osebne dohodka v višini enomesečnega osebne dohodka. Komisija predlaga, da delavski svet sklene, da se odstopi od obračuna po pravilniku o delitvi dohodka in določijo kriteriji za izplačilo.

Delavski svet je na predlog komisije odobril obračun in izplačilo dopolnilnega osebne dohodka za leto 1969, ki ga je treba izvršiti tako, da se obračuna vsem članom delovne skupnosti enomesečni osebni dohodek po enakih kriterijih, ki so bili določeni pri zadnjem obračunu osebnih dohodkov. Te kriterije smo v eni izmed prejšnjih števil Aluminija tudi objavili.

Določitev prodajnih cen naših proizvodov

V 31. številki zveznega Uradnega lista je izšel odlok o določitvi maksimalnih cen za glinico in aluminij v bloku. — Službe našega podjetja so po tem predpisu pripravile nove cene za proizvode našega podjetja.

Cena glinice je z odlokom zvišana od 820 din/t na 925 din/t. Cena aluminija v bloku od 99,5 do 99,7 % čistosti je zvišana od 5640 din/t na 6500 din/t. Za zlitine se cena zviša na vsebnost aluminija, in to sorazmerno z zvišanjem cene aluminija. Delavski svet je določil cene za vse vrste gnetnih in livarskih zlitin, ki jih proizvajamo. Te cene se gibajo od 6840 do 7470 dinarjev.

Delavski svet je nadalje odločil, da ne bomo prodajali glinice na domačem trgu, temveč bomo vse viške glinice izvažali.

Nabava in odpis osnovnih sredstev

Delavski svet je odobril dodatna sredstva za adaptacijo samskega bloka v znesku 134.290 din, ki so na razpolago na izločenem računu sklada skupne porabe, in sicer na izločenem računu 4% stanovanjskega sklada za staovanjsko izgradnjo.

O predlogih za odobritev sredstev za druga osnovna sredstva bo DS razpravljala na prihodnji seji, ko bo obdelana celotna problematika odobravanja sredstev, predvsem za prekoračitve že odobrenih zneskov. Književodna služba je podala dva predloga za odpis osnovnih sredstev v skupni sedanjosti vrednosti okrog 100.000 din. Delavski svet je odobril odpis in prodajo teh osnovnih sredstev.

Naročilo zbornikov

Muzei NOB Maribor je ponudil našemu podjetju naročilo zbornika Poslovilna pisma za svobodo ustre-

ljenih v okupirani slovenski Štajerski. Sklenjeno je bilo, da bomo naročili 20 teh zbornikov, kar stane 1200 din. Sredstva za nakup bodo bremenila sklad skupne porabe.

Zaščitno cepljenje proti tetanusu

Zavod za zdravstveno varstvo Maribor je sprejel v svoj program za leto 1969 nadaljevanje cepljenja vseh aktivnih zavarovancev proti tetanusu. Vsi člani naše delovne skupnosti so bili cepljeni proti tetanusu v letu 1962. S cepljenjem proti tetanusu dosežemo zaščito brez komplikacij in stoodstotno. Stroške cepljenja bo v celoti kril komunalni zavod za socialno zavarovanje.

Delavski svet je po določilih 3. alineje 5. točke 67. člena statuta podjetja sklenil, da so vsi člani kolektiva dolžni udeležiti se zaščitnega cepljenja proti tetanusu.

Tetanus je še vedno bolezen, ki povzroča izredno visoko umrljivost. Povzročitelj tetanusa pride lahko v človeški organizem skozi poškodovano kožo. Ker pa vemo, da pri članih našega kolektiva prihaja pogosto do poškodb in s tem tudi do možnosti vstopa bacila tetanusa v

slug, ki jih ima kot gospodarstvenik za razvoj našega podjetja in za njegovo uspešno poslovanje.

Vse potrebne obrazložitve in dokumentacije v smislu pravil za nagrado Borisa Kraigherja bodo pripravili člani vodstva osrednjih služb.

Nabava respiratorja

Za potrebe kirurške klinike v Ljubljani — oddelka za anestezijsko — je delavski svet odobril nabavo enega respiratorja — aparata, ki avtomatsko vzdržuje več ur ali dni umetno dihanje pri hudo bolnih ali poškodovanih operiranih. Aparat stane 3800 din in bo nabavljen v breme sredstev sklada skupne porabe.

Razno

V svet krajevne skupnosti Kidričevo je imenoval delavski svet Franca Kolariča, vodjo org. enote anodne mase.

Ivanu Topolovcu je bila odobrena pomoč pri šolanju v šolskem centru pri TAM Maribor v mesečnem znesku 380 din. S tem mu preneha redna mesečna pomoč v

Livarja

organizem, je menil delavski svet, da se je potrebno zavarovati pred to nevarno boleznijo.

Štipendiranje

Komisija za kadrovanje in štipendiranje je že v preteklem letu pripravila predlog za razpis štipendij. Ta predlog je obravnaval upravni odbor in predlagal delavskemu svetu, da naj v letošnjem letu naše podjetje ne razpiše štipendij v smislu določil 12. člena pravilnika o izobraževanju in strokovnem izpopolnjevanju, kot to predlaga komisija za kadrovanje in štipendiranje. Ta predlog upravnega odbora je delavski svet sprejel in sklenil, da bomo namenili za štipendiranje v letošnjem letu 40.000 din, ki jih bomo razdelili tako, da bomo dali skladu za štipendiranje pri skupščini občine Ptuj 20.000 din, s tem da lahko podeli štipendije za študij na fakulteti za naravoslovje in tehnologijo, in skladu Borisa Kraigherja za štipendiranje pri univerzi v Ljubljani 20.000 din, s tem da naj porabi sredstva za štipendiranje študentov iz podravske regije ter ustrezno temu zviša število štipendistov iz te regije.

S skladi bodo sklenjeni posebni dogovori.

Nagrade Borisa Kraigherja

Delavski svet je sklenil, da je treba direktorja našega podjetja predlagati za nagrado Borisa Kraigherja, ki jo vsako leto podeljuje posebna komisija pri gospodarski zbornici SRS Ljubljana, zaradi za-

znesku 100 din, ki jo je doslej dobival po sklepu delavskega sveta.

Tudi v letošnjem letu bo tovarniškemu odboru sindikata nakazana namenska dotacija za izplačilo dodatka za dopust tistim članom delovne skupnosti, ki ne morejo dobiti odločbe za dopust, tako da bodo lahko dodatek za dopust, ki ga dobijo vsi člani delovne skupnosti, dobili izplačan pri TOS.

Prošnji Marije Hauptman iz Vintarovcev za denarno pomoč delavski svet ni ugodil.

Julijani Goljat iz Kidričevega št. 9 je delavski svet odobril enkratno denarno pomoč v znesku 1000 din.

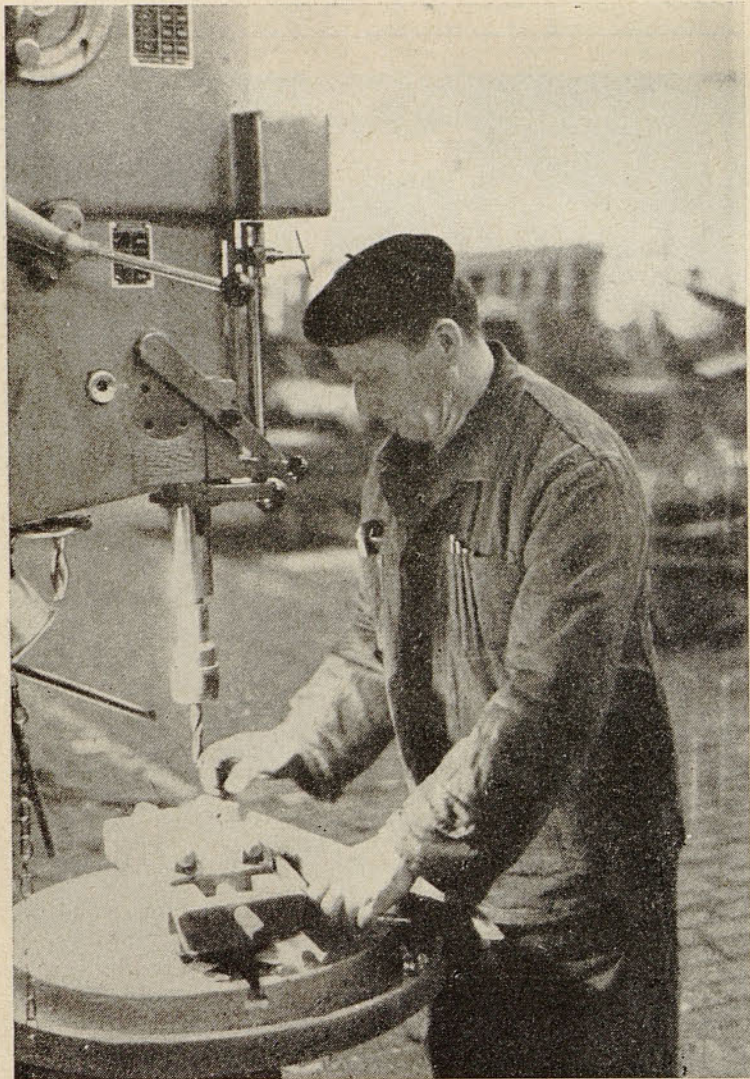
V komisijo za odpis drobnega orodja je delavski svet imenoval Ivana Kostanjevca iz OE elektroliza.

Združeno železniško transportno podjetje Ljubljana je zaprosilo, da bi podprli akcijo razpisane posojila za modernizacijo železnic. Delavski svet je sklenil, da naše podjetje ne bo vpisalo posojila.

Ugotovljeno je bilo, da ni več razlogov, zaradi katerih je bila ekskurzija delavskega sveta preložena na poznejši čas, zato je delavski svet sklenil, da se na ekskurzijo izvede.

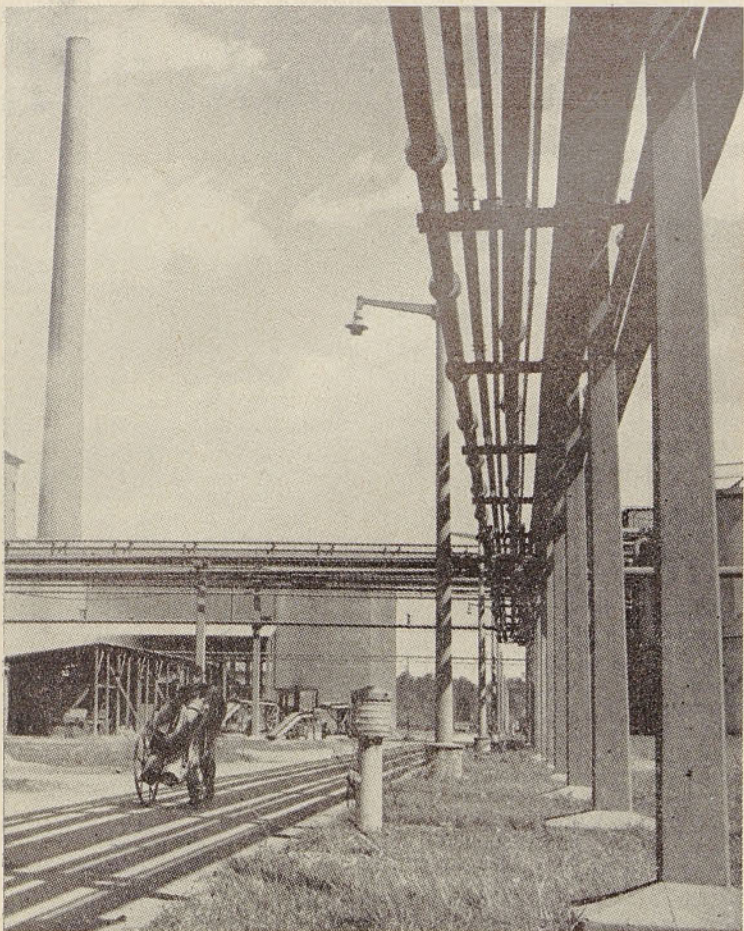
Obravnavano je bilo še poročilo o službenem potovanju v Avstrijo, ki so ga podali direktor podjetja, Janko Babnik in Branko Mlinarič, potrjene so bile razlike v cenah inozemskim odjemalcem in odobrena refundacija v breme sklada skupne porabe za stroške družbene prehrane in kolektivnega zavarovanja, ki so bili med letom plačani v breme poslovnega sklada.

K.-n.

Ivan Kampl pri vrtanju

Cevovodi

DEJAVNOST MLADIH V NAŠI TOVARNI

Po letni konferenci, ki je v celoti uspela, so se od uspešnega vodenja našega aktiva poslovili nekateri dolgoletni člani predsedstva. Sedanje vodstvo je prevzelo nekaj mlajših, ki bodo skupaj z ostalimi mladinci delali po že zarisani poti prejšnjega vodstva. V tovarni je še mnogo mladih in sposobnih, ki bodo na prihodnji konferenci zopet uspešno zamenjali starejšo generacijo.

V našem aktivu namreč delamo tako, da se vsako leto menja polovica vodstva, tako da lahko vsi pokažejo svojo sposobnost v vodenju takšnega aktiva.

V sedanjem vodstvu so mladinci z različnimi poklici, tako da ni nobenih problemov glede kandidiranja. Zadalji so si program dela do konca leta. Program je takle:

1. organizacija Titove štafete;
2. sprejem pionirjev v ZMS;
3. organizacija dneva mladosti;
4. sodelovanje s sosednjimi aktivii;
5. družbenopolitično izobraževanje mladih;
6. sodelovanje z vsemi samoupravnimi organi in družbenopolitičnimi organi;
7. izvršiti temeljito analizo izobrazbe mladih (osemletka);
8. organizacija tabornega večera (skup. ZTS) — v juniju;
9. izlet v neznan s kolesi (če bo dovolj prijav);
10. organizacija kulturnega večera za 4. julij — dan borca (skupno z organizacijo ZZB);
11. za 22. julij — dan vstaje — se zanimati za program in pomagati pri izvedbi proslave;
12. organizacija plesnega tečaja
13. za 1. november — dan mrtvih — izvoliti delegacijo, ki bo položila venec padlim borcem na grobišču v Ptuj ali na grob Borisa Kidriča v Ljubljani;
14. za 21. november — tovarniški praznik — sodelovati v pripravah za proslavo oziroma pri proslavi neposredno;
15. ob 29. novembru — dnevu republike — srečanje raznih aktivov ZMS — proslava tega dne;
16. za 22. december — dan armade čestitati pripadnikom JLA v Ptuj, in sicer osebno;
17. 31. decembra — poslati čestitke vsem aktivom, političnim in gospodarskim organizacijam, osebno čestitati direktorju.

12 točk programa je že za nami in mislimo, da smo imeli pri njihovih uresničitvah dovolj uspeha.

Predvsem pereče je bilo vprašanje glede sodelovanja s sosednimi tovarniškimi aktivii. Znano je, da je prejšnje vodstvo uspešno sodelovalo z aktivii v Impolu, tovarni Swaty, tovarni dušika Ruše, Metalni, TAM in EMO — Celje.

Lani je aktiv tovarne Swaty pripravljaval posvetovanje z vsemi aktivii, in pri tem je tudi ostalo. Do posvetovanja ni prišlo in nadaljnje sodelovanje je zamrlo. Sedaj si naš aktiv prizadeva, da bi to sodelovanje poživil.

Iz programa dela je razvidno, da bo v okviru izobraževalnega centra naše tovarne dopolnilna osemletna izobrazba za mladince. Pri študiju naj bi jim nudili vso podporo.

Nadalje je v programu zajet tudi plesni tečaj, ki je že v polnem teku. Pri tej uresnitvi nam je predvsem pomagal tov. Kostanjevec. Tako poteka plesni tečaj v avli restavracije, vodi ga priznana plesna mojstrica Anjeta Kralj, ki je sodelovala že na svetovnih prvenstvih, v Ljubljani pa dobila naziv plesne mojstrice.

Tečaj se ne deli več na začetni in nadaljevalni, temveč je enoten, ki traja 40 ur.

Na kraju tega tečaja bo plesni venček z udeležbo vseh tečajnikov. Le-ta pa bo povezan s proslavo dneva republike, ko bo naš aktiv priredil mladinsko srečanje vseh — že prej omenjenih — aktivov, ki bodo po želji vključeni v proslavo.

Po proslavi, to je po uradnem delu, bo mladinska zabava. Za ta dan bomo povabili razne predstavnike političnih in gospodarskih organizacij, prav tako bomo poslali povabilo na CK ZMS v Ljubljano. Natančnega datuma še nismo določili, ker še ne vemo, kdaj bo dvorana prosta.

Dosti mladih v naši tovarni bi bilo voljnih pomagati pri uresnitvi programa dela, vendar so zavzeti z izrednim študijem na višjih šolah, kot so VTS, VEKŠ, VPS, PA itd.

Prizadevamo si, da s kadrom, ki nam je trenutno na voljo, čimbolj uresničujemo zadani program. Vse informacije o mladini v tovarni lahko dobite pri vodstvu aktiva. O našem delovanju pa vas bomo redno obveščali v naslednjih izvodih tovarniškega lista ALUMINIJ.

N. M.

Razširimo naš sindikalni list

Vse pogosteje pišemo o delu naših sindikalnih organizacij v podjetju, vendar pa smo kljub mnogim problemom, s katerimi se ukvarjajo sindikalne organizacije, pozabili posvetiti več pozornosti tudi razširitvi našega sindikalnega glasila Delavska enotnost, ki bi naj predvsem rabila za konkretnije delo v sindikalnih organizacijah in izobraževanju naših članov, ki so že ali še bodo prišli v vodstva sindikalnih organizacij.

Iz omenjenega lista namreč lahko članstvo mnogo pridobi, predvsem na področju ideološkega izobraževanja, kakor tudi, kako v mnogih delovnih organizacijah rešujejo razne pereče probleme, ki so mnogokrat zelo podobni našim.

O akciji za razširjenje sindikalnega glasila je razpravljala tudi občinski sindikalni svet Ptuj, ki je pozval vse sindikalne organizacije v občini, naj temu vprašanju posvetijo kar se da največ pozornosti in da skušajo pridobiti čimveč novih naročnikov. O tem so pred nedavnim razpravljali tudi na mariborskem občinskem svetu, kar vse kaže, da so se višji sindikalni forumi že z vso aktivnostjo vključili v to delo in da je sedaj naloga sindikalnih organizacij, da bi naše sindikalno glasilo čimbolj razširili tudi pri nas.

Spomnimo se samo za nekaj let nazaj, ko smo imeli v naši delovni organizaciji zelo dobro organizirano poverjeniško mrežo, ki je dosegla zelo lepe rezultate, vendar je vse to pozneje počasi zamrlo, ker poverjeniška mreža ni dovolj delovala na tem področju, niti ni imela zadostnih konkretnih stikov z naročniki, ki so tako sčasoma pričeli list odpovedovati, čeprav bi jim lahko mnogo koristil v vsakdanjem delu v kolektivu.

Naročnina sploh ni bila vprašanje, saj je ta dostopna vsakemu članu kolektiva, kar je bilo razvidno tudi iz podatkov, da je list odpovedalo večje število tistih, ki so imeli dobre osebne dohodke, da so sindikalni list Delavska enotnost obdržali v glavnem skoraj vsi tisti delavci z najnižjimi osebnimi dohodki.

Iz tega podatka lahko mnogo sklepamo, vendar pa ni namen razpravljati v tej smeri, ampak predvsem v taki, da najdemo zopet najbolj primeren način za ponovno razširitev našega lista v našem kolektivu.

Na občinskih sindikalnih svetih so do sedaj ugotavljali, da je število naročnikov v zadnjih letih

upadlo, vendar pa tukaj ni iskati vzrokov v konceptu ali vsebini Delavske enotnosti, ampak predvsem v spremenjenem položaju osnovnih sindikalnih organizacij. To pa nas potem že navaja na to, da skušamo čimprej spet vzpostaviti v vseh naših osnovnih organizacijah sindikata poverjeniško mrežo, ki bi naj ponovno pričela pridobivati nove naročnike za Delavsko enotnost.

Pri tem pa celo sodim, da bi to naj bila ena od osnovnih nalog naših sindikalnih organizacij, ki bi morale imeti to tudi v svojih programih dela in to tudi realizirati. Nisem delav v ta namen nobenih posebnih intervjujev, vsekakor pa sem v razgovoru z nekaterimi tovariši, ki so še ostali naročniki Delavske enotnosti že vsa leta, zvedel nekatere zanimivosti, ki bodo morda podkrepile moje mišljenje, da nam je naš sindikalni list potreben.

V razgovoru z enim od naročnikov sem zvedel, da se je na Delavsko enotnost tako navadil, da komaj pričakuje soboto, ko dobi časopis v roke. Najbolj ga zanima »pravna posvetovalnica« in rubrika »dopisniki poročajo«, le da žal z našega območja najde bolj malo. Drugi pravi, da DE res ni list za razvedrilo, ampak da je to list, ki pomeni mnogo; ta bralec pravi, da iz DE mnogo zve o delu mnogih delovnih organizacij v Sloveniji in mnogokrat to delo primerja z našim delom v tovarni oziroma v sindikatu. Dalje pa še sodi, da bi v času dopustov moralo biti več lahkega pisanja, ker takrat ni čas za poglobljanje v nekatere zadeve. Vendar pa je na splošno povsem zadovoljen z listom in ga ne bo odpovedal, dokler bo le lahko plačeval skromno naročnino.

Še in še smo se pogovarjali, tako o vsebini kot o vzrokih, zakaj nekateri list odpovedujejo, in končno bili vsi enotnega mišljenja, da morajo sindikalne organizacije v prihodnje le posvetiti temu vprašanju več časa in pozornosti in da uspeh ne sme izostati, če bo delo zastavljeno na pravem koncu in na pravih ljudeh, ki bodo voljni delati v sindikatu.

Vedeti je treba namreč, da bo to nadaljnjemu delu sindikata pri nas samo koristilo.

In končno še moje osebno mnenje, predvsem glede na glasove, da bi naj Delavsko enotnost združili z enim izmed naših večjih dnevnikov ali podobno. Sem popolnoma proti temu, čeprav je to seveda le

moja odločitev, kajti v tem primeru bi sindikati povsem izgubili svoje glasilo, in tega nikakor ne smemo dovoliti, vsaj tisti ne, ki to naše glasilo cenimo in ki v njem tudi vidimo nadaljnjo perspektivo za boljše sindikalno delo. Sodim, da bi tudi naše osnovne sindikalne organizacije morale o tem razpravljati, prav tako pa tudi tovarniški zbor sindikata. Vsi ti bi morali izreči svoje mnenje ter podpreti zahtevo, da naše sindikalno glasilo ostane, treba ga je le razširiti med naše članstvo in tako listu omogočiti nadaljnji obstoj. Nedopustno bi bilo, da bi po tolikih letih izhajanja Delavske enotnosti naenkrat odpadla, ker bi s tem tudi popolnoma izgubila svoj pravi namen.

Razširiti bi morali tudi dopisniško mrežo, ki bi nam lahko med drugim tudi nadomestovala vsaj delno naš tovarniški list, ker DE izhaja vsak teden. S poročanjem iz našega kolektiva o njegovem delu kakor tudi o delu drugih kolektivov v občini ter o delu družbenopolitičnih organizacij bi nedvomno veliko bolj pritegnili pozornost naših članov in jih pridobili za naročnike. DE mora še naprej ostati naše sindikalno glasilo, mi vsi skupaj pa smo kot člani sindikata dolžni, da se potrudimo, da bo naše sindikalno glasilo bralo čimveč naših ljudi. Z našimi predlogi, priporočili in pomočjo pa mu pomagajmo, da bo njegova vsebina še pestrejša in zanimivejša in da zares postane naše sindikalno glasilo — naš list, brez katerega ne bi smel ostati noben član sindikata tudi v naši občini, predvsem pa v našem kolektivu.

M. F.

Zlata okna jutrišnjih avionov

Okna jutrišnjih avionov boeing B-747 bodo pozlačena. Ne zato, da bi se bolj bleščala, ne zaradi reklame, temveč zaradi utemeljenih razlogov. Prav tenak film zlata, desetstičkrat manjši od papirja, je izredno prozoren, obenem pa zadrži ravno toliko sončne svetlobe, da prepreči bleščanje. Ameriška firma Goodyear, ki je razvila potrebno tehnologijo, trdi, da zlata za to rabo ni mogoče enakovredno zamenjati z drugimi kovinami. Kajpak je tudi količina zlata v »pozlačenih« oknih zelo skromna.

Nakladanje odpadnega materiala

REVIZIJA PRAVILNIKA ZDRAVSTVENEGA SKLADA

V prejšnji številki našega tovarniškega glasila sem na kratko poročal o delu upravnega odbora zdravstvenega sklada, ki ima kar dovolj dela, predvsem še takrat, ko gre za nekatere nejasnosti v pravilniku. Nisem sicer obljubil, da bom ponovno pisal o tej zadevi, vendar me je k temu primoralo dejstvo, da je med tem časom imel sejo že tovarniški zbor sindikata in razpravljati tudi o nekaterih predlogih upravnega odbora omenjenega sklada.

Preden bi prešel na konkretne zadeve, o katerih so na tem sestanku razpravljali, pa štejem za dobro, da si nekoliko bližje pogledamo dejansko stanje sredstev, kako smo jih formirali in kako tudi uporabljali.

Vsem članom kolektiva je znano, da se je sklad za rekreacijo in pomoč bolnim članom kolektiva formiral pred dvema letoma in da je takrat delavski svet odobril tudi začetna sredstva v višini 15 milijonov starih dinarjev, ki so bila namenjena predvsem za pomoč pri zdravljenju tistih članov kolektiva, ki so nujno potrebni zdravljenja v klimatskih termalnih zdraviliščih in jih tja ne pošlje zavod za socialno zavarovanje. O tem, kako smo omenjena sredstva porabili v minulemu letu, sem že poročal v eni izmed prejšnjih števil našega tovarniškega glasila, zato teh števil ne bi ponovno omenjal.

Ker je pozneje delavski svet ponovno odobril 3.000.000 starih dinarjev za omenjeni sklad, so torej skupna sredstva znašala 18.000.000 starih dinarjev. Na videz sicer precejšnja vsota denarja pa je kar hitro kopnela, saj je bilo predlogov za zdravljenje vedno dovolj, pa tudi za rekreacijske namene je bilo porabljenih nekaj sredstev. Če pogledamo trenutno stanje sredstev tega sklada, ki je bilo na dan 2. avgusta 1969 le 4.771.940 starih dinarjev, si kaj lahko izračunamo, da smo v minulemu obdobju, odkar je bil formiran ta sklad, porabili za zdravljenje bolnih članov kolektiva in pa za zdravstveno rekre-

acijo kar 13.228.060 starih dinarjev.

Iz navedenih števil pa lahko dobimo dokaj jasno sliko o tem, koliko pozornosti je dal kolektiv pomoči bolnim članom kolektiva, da bi čimprej okrevali in se vrnili na svoja delovna mesta. Morda je za nekatere članke kolektiva bilo jasno, zakaj se je upravni odbor zdravstvenega sklada na svoji predzadnji seji odločil, da bo vso zadevo predal tovariškemu zboru v razpravo.

Na tej seji je UO zdravstvenega sklada začasno odložil vloge za šest članov, ki so bili predlagani za zdravljenje v zdraviliščih, ker v pravilniku nikjer ni natančno določeno, kolikokrat lahko nekdo uporabi omenjena sredstva. Med tem časom pa se je že sestel tudi tovarniški zbor sindikata TGA in razpravljati tudi o zavrženih predlogih UO ter med drugim sklenil: »Pravilnik zdravstvenega sklada gre v revizijo, s tem da se zavržene vloge vrnejo upravnemu odboru ZS, da o njih ponovno razpravljajo v skladu s 6. členom pravilnika, obratnega pooblaščenega zdravnika pa je treba takoj obvestiti, da naj ustavi nadaljnja priporočila za zdravljenje, dokler ne bo urejen pravilnik. Prav tako je potrebno skleniti dogovor s komunalnim zavodom za socialno zavarovanje o plačilu zdravstvenih storitev, za kar so bili zadolženi tovariši FRANCEK LAH, JOŽE ŠEGULA in CIRIL MURKO.«

Seveda pa je istočasno na tej seji bila tudi imenovana komisija, ki ima nalogo izdelati predloge za popravke pravilnika. Rok za izdelavo predlogov je do 1. novembra 1969, v komisijo pa so bili imenovani tovariši IVAN GERJOVIČ st., VALTER KOLARIČ in KONRAD FERK.

Naloge komisije sicer niso lahke, vendar je rešitev omenjenega problema nujna in prav zato sodimo, da bodo našli pravi način, kako najbolje urediti pravilnik, da bo kar se da dober. O vseh predlogih bodo seveda rekli zadnjo besedo člani kolektiva neposredno, za-

to jih že danes pozivam, da naj o vseh predlogih za spremembo temeljito razmislijo in dajo na vse tudi svoje konkretne pripombe in predloge, kajti le tako si je moč zamisliti takšen pravilnik, po katerem bo upravni odbor lahko nemoteno delal in ki bi kar se da tudi pravičen za vse člane kolektiva.

Moram še povedati, da se je po seji tovarniškega zbora sindikata TGA sestel tudi že UO zdravstvenega sklada in ponovno obravnaval zavržene predloge ter na predlog tovarniškega zbora sklenil, da se odobri zdravljenje v zdraviliščih tovarišem in tovarišicam: Ivanu Gerjoviču st., Milanu Vičarju, Alojzu Sibenreichu, Francu Pišku, Elfridi Kac ter Jožetu

Vajsbaherju. Ugodno je rešil tudi pozneje prispele vloge za Jurija Kurbusa iz DE glinice, Franca Kajzersbergerja iz DE energetika, Jožeta Brumca iz DE vzdrževanje ter Franja Drobnjaka iz DE osrednje službe. Vsi omenjeni bodo deležni zdravstvenih storitev v zdraviliščih 21 dni.

Na tej seji so člani upravnega odbora sodili, da je treba obvestiti obratnega zdravnika, da odslej vnaprej dosledno upošteva naslednje: za vsakega posameznika naj predlaga le 21 dni zdravljenja, in to v cenejša zdravilišča, ter da naj prizadeti izrabijo zdravljenje predvsem v pred- ali posezoni.

Na omenjeni seji je bilo še sklenjeno, da se omogoči 10-dnevno rekreativno zdravljenje tistim čla-

nom kolektiva, ki so že v bolniškem staležu nad eno leto. Tako je bilo odobreno omenjeno rekreativno zdravljenje za tovariše in tovarišice: Marijo Šoštar iz DE glinice, Maksa Lačna iz DE vzdrževanje, Antona Veseliča iz DE vzdrževanje, Alojza Kajzersbergerja iz DE energetike in Josipa Maloiča iz DE aluminij. Vsi bodo šli na 10-dnevno rekreativno zdravljenje v tista zdravilišča, za katera jih bo predlagal obratni zdravnik.

Toliko torej za sedaj o delu upravnega odbora sklada. Člane kolektiva pa ponovno pozivam, da pri popravkih zares dajo dobre in konkretne predloge in pripombe, da bo pravilnik zares dober.

M. F.

Ana Malojič pri določanju trdnih substanc v dekompozirjih

VREDNOTENJE STANJA VARSTVA PRI DELU

V svetu in tudi pri nas imamo danes različne koncepte o tem, kako vrednotiti splošno varstvo ljudi pri delu.

To vprašanje ima svojo praktično vrednost pri organizaciji in izvajanju varstva pri delu.

Zato je nujno, da si v delovni organizaciji postavimo predvsem enotne kriterije, ki bodo sprejemljivi navznoter in navzven.

Taki kriteriji pa morajo imeti svoj temelj v dolžnosti in odločnosti delovnega kolektiva, da ureja varstvo pri delu zaradi večje proizvodnosti in uspešnejšega gospodarjenja podjetja ter v korist dobrega standarda in dobrega počutja delovnega človeka.

Glede na poprečne delovne in varnostne pogoje v naših kolektivih lahko postavimo naslednji vrstni red posameznih programskih vprašanj za izvajanje varstva pri delu:

- 1. tehnično varstvo strojev in strojnih naprav, delovnih mest, delovišč, transporta itd.;
- 2. vzdrževanje strojev in strojnih naprav itd.;
- 3. snaga in red na delovnem mestu in zunaj njega;
- 4. varnostna vzgoja delavcev, zlasti delovnih starešin, kontrola njihovega znanja, vzdrževanje stalnega interesa za varstvo pri delu v kolektivu;
- 5. oskrbovanje delavcev s sredstvi za osebno varnost ter vzdrževanje teh sredstev;
- 6. urejanje sanitarnih in rekreacijskih prostorov in njihovo vzdrževanje;
- 7. odnos vodstva podjetja do varstva pri delu, posebej samo-

upravnih organov (DS, UO) in posebej upravno administrativnega vodstva;

- 8. dokumentacija o varstvu pri delu, evidenca in analize nezgod;

- 9. odnos delovne organizacije do nadzornih organov.

Znano je, da je uspeh varstva pri delu odvisen od sodelovanja celotne delovne organizacije delovne skupnosti, od vsakega njenega člana na njegovem delovnem mestu in v okviru njegovega delokroga (njegove delovne funkcije in njegove družbene funkcije).

Kar zadeva neposredne proizvajalce, moramo imeti v ospredju dejstvo, da mnogokrat le-te prej pridobimo za izvajanje delovnih nalog kot za njihovo varnost, to pomeni, da jim je bližja osnovna delovna funkcija, kot pa skrb za varno in zdravo opravljanje te funkcije.

Vzrok za to je, kot je znano, v pomanjkanju delovno industrijske mentalitete in delovno varnostnih izkušenj.

Pri vodilnih in vodstvenih tehniških kadrih naletimo na naslednje težave: pomanjkanje varnostne vzgoje pri formiranju teh kadrov v industrijskih, srednjih tehniških in visokih tehniških šolah, pomanjkanje strokovnega izpopolnjevanja med delom v tej smeri in kot rezultat vsega tega pomanjkanje varnostne mentalitete in čuta odgovornosti za praktično izvajanje varstva pri delu.

Poleg tega da moramo v kolektivu razviti svoj sistem stalnega izobraževanja, je potrebno za vzdrževanje stalnega interesa za varstvo pri delu storiti še naslednje:

ZA VODILNI IN VODSTVENI TEHNIČNI KADER:

- 1. obvezen preizkus znanja o varstvu pri delu pred končno razporeditvijo na delovno mesto;

- 2. občasno preverjanje znanja, ki ga predvidevata TZVD (temeljni zakon o varstvu pri delu) in RZVD (republiški zakon o varstvu pri delu);

- 3. vnesti v opis delovnega mesta in analitično oceno dolžnosti glede varstva pri delu;

- 4. osebni dohodek vsakega starešine (delovnega) je treba nujno povezati tudi z uspehom na področju varstva pri delu;

- 5. pri opravljanju vodilne in vodstvene funkcije je treba zahtevati določeno znanje o varstvu pri delu in praktično izvajanje varstva pri delu;

ZA NEPOSREDNE PROIZVAJALCE:

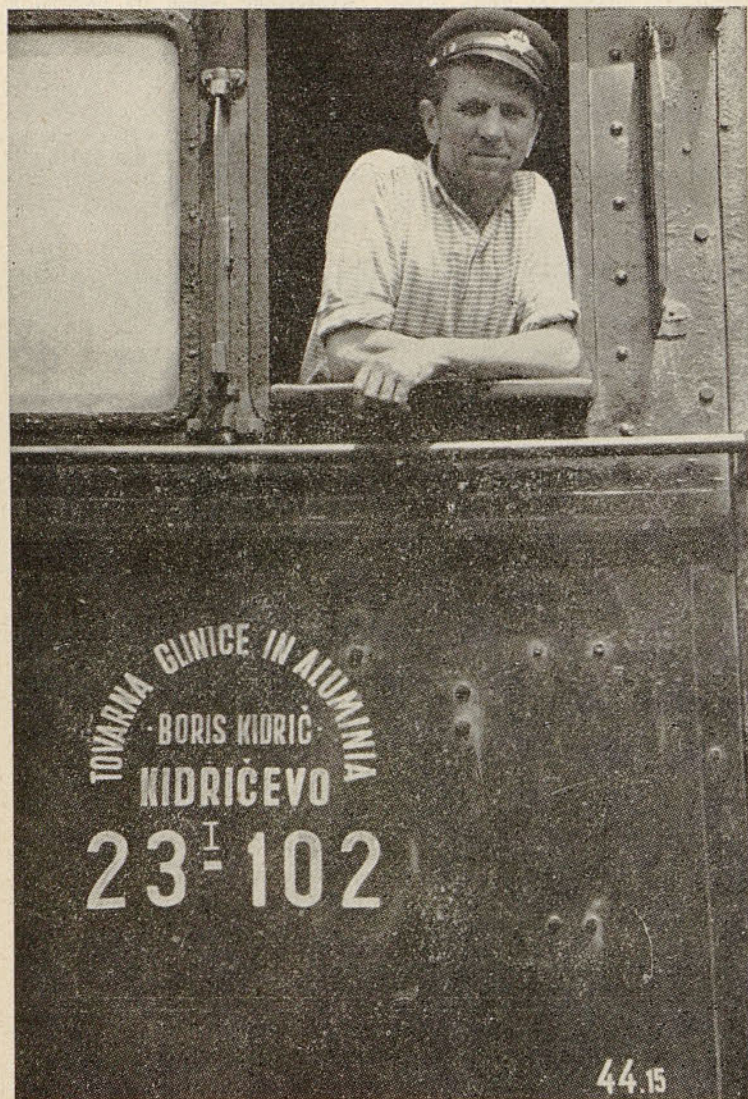
- 1. selekcija ob sprejemu tudi glede na varstvo pri delu ter selekcija med delom v delovni organizaciji;

- 2. ob sprejemu je treba poučiti nove delavce poleg organizacije podjetja in njegovega proizvodnega programa ter delovne discipline tudi s pravilnikom o varstvu pri delu in varnostno disciplino nasploh ter o varnem in zdravem načinu opravljanja dela na njegovem delovnem mestu;

- 3. pouk varnostne vzgoje na delovnem mestu;

- 4. skupinsko poučevanje delavcev o varstvu pri delu, zlasti tistih na izpostavljenih delovnih mestih;

- 5. občasni preizkusi znanja za

Stanko Svenšek je skupinovodja premika

»Montaža«

Nesreče pri delu v SFRJ v primerjavi z drugimi državami

V tem članku hočemo prikazati statistične podatke o številu nesreč pri delu v Franciji, Italiji in ZDA v primerjavi s podatki za našo državo.

Potrebno je takoj poudariti, da je težko napraviti primerjavo med posameznimi državami z različnim sistemom in načinom evidentiranja o nesrečah pri delu, je pa zanimivo imeti vsaj približno sliko o problematiki nesrečnih dogodkov pri delu in o njeni statistični obdelavi.

Statistični podatki so navedeni samo za poprej navedene države, ker so bili avtorju na voljo samo ti podatki.

Potrebno je najprej pojasniti, kdo in kako vodi in objavlja statistiko o nesrečah pri delu v navedenih državah.

V Franciji objavlja podatke o nesrečah pri delu »nacionalna blagajna za zavarovanje v primeru bolezni« (La caisse nationale de l'assurance maladie), ki je delno adekvatna našemu socialnemu zavarovanju. Objavlja pa samo podatke za industrijsko dejavnost.

V Italiji objavlja te podatke »nacionalni institut za zavarovanje pred nesrečami pri delu« (I. N. A. I. L.), prav tako samo za industrijsko področje.

V ZDA objavljata te podatke dve organizaciji: »nacionalni svet za varnost« (National Safety Council) in »služba za javno zdravje ZDA« (U. S. Public Health Service). Podatki, ki jih objavljata ti dve organizaciji, se med seboj nekoliko razlikujejo, ker ti organizaciji različno pojmujejo nesrečni dogodek pri delu. Obsegajo pa podatke za industrijo i poljedelstvo.

V naši državi, kot je znano, vodi statistiko o nesrečah pri delu komunalni zavod za socialno zavarovanje. Te podatke kasneje zbira in obdeluje v zveznem zavodu za socialno zavarovanje, kasneje pa jih tudi publicirajo.

dan, a ne vključuje stalne nesposobnosti.

Takšno različno pojmovanje-definiranje je povzročilo objavljanje različnih podatkov o enem pojavu. Za ilustracijo navajamo, da je za leto 1966 N. H. S. objavila podatke o vseh »poškodovancih pri delu« v ZDA, in sicer 9,453.000 oseb (vključno poškodbe, ki niso imele za posledico začasne nesposobnosti za delo, vendar so bile zdravniško tretirane), N. S. C. pa je objavila podatke o samo 2,200.000 poškod-

bah (vključno z vsemi smrtnimi primeri).

ANALIZA STATISTIČNIH PODATKOV O ŠTEVILU POŠKODB PRI DELU

V tabeli I so prikazani podatki o številu poškodb pri delu, na poti na delo in na poti z dela ter podatki o številu zaposlenih delavcev, kakor tudi pokazovalec »število poškodb na 1000 delavcev«. Ta pokazovalec velja za posamezne države:

TABELA 1

Država	Število poškodb pri delu	Število poškodb na poti	Skupaj	Število delavcev	Število poškodb na 1000 delavcev
Francija	1,144.606	180.709	1,325.315	11,473.507	116
Italija	1,086.092	—	1,086.092	5,608.391	194
ZDA	2,185.500	900.000	3,085.500	72,000.000	43
SFRJ	235.183	18.313	253.494	4,199.814	60

(Opomba: podatki so za leto 1966.)

Ta tabela kaže, da se relativno največ poškodujejo delavci v Italiji in Franciji, a najmanj v ZDA in pri nas. Čeprav nas pokazovalci v tej tabeli navajajo na tak sklep, pa je težko verjeti v pravilnost takega sklepa — preprosto zato, ker se načini evidentiranja poškodb pri delu razlikujejo.

ŠTEVILO SMRTNIH POŠKODB

Definiranje pojma »smrtna poškodba pri delu« je v posameznih državah različno.

V Franciji se razume s pojmom »smrtna poškodba pri delu« vsaka poškodba delavca pri delu, ki je imela za posledico smrt delavca v tekočem letu.

Za Italijo nimamo podatkov.

V ZDA se razume s pojmom »smrtna poškodba pri delu« vsaka

poškodba, ki je imela za posledico smrt delavca neposredno po nesrečnem dogodku pri delu ali pa na poti v bolnišnico ali pa kasneje v letu dni po nesreči.

Pri nas se uporablja naziv »smrtni primer pri delu« samo v primeru poškodb pri delu, ki je povzročila smrt delavca neposredno po nesreči pri delu ali pa na poti v bolnišnico. Z drugimi besedami to pomeni, da v primerih, ko delavec-poškodovanec umre v bolnišnici zaradi poškodb pri delu šele po preteku enega meseca, naše socialno zavarovanje take poškodbe ne šteje za smrtno!

Zaradi teh različnih definicij »smrtnih poškodb pri delu« pride pri statistični obdelavi podatkov v tej smeri do različnih sklepov.

TABELA 2

Država	Število smrtnih poškodb	Število smrtnih poškodb na 1000 delavcev	Odstotek v odnosu na število delavcev
Francija	2.200	1,92	0,17
Italija	2.408	2,22	0,22
ZDA	14.500	2,01	0,47
SFRJ	449	1,07	0,22

(Opomba: podatki so za leto 1966.)

Iz teh podatkov sledi oziroma bi naj sledilo, da je v Jugoslaviji v primerjavi z drugimi državami najmanj smrtnih poškodb pri delu.

Vendar nam stanje varstva pri delu v naši državi še vedno ne daje niti pravice niti možnosti, da verujemo v tak sklep!

IZGUBLJENI DELOVNI DNEVI V LETU 1966 V POSAMEZNIH DRŽAVAH ZARADI POŠKODB PRI DELU

Francija	27,316.233
Italija	(podatki niso dosegljivi)
ZDA	45,000.000
SFRJ	4,384.567

EKONOMSKA IZGUBA ZARADI POŠKODB PRI DELU

V svetu so različne metode za izračunavanje ekonomskih izgub, ki nastajajo zaradi poškodb delavcev pri delu.

V Franciji vodi finančno problematiko poškodb pri delu »nacionalna blagajna za zavarovanje v primeru bolezni« (La caisse nationale de l'assurance maladie), ki vsako leto izračunava in objavlja poprečne stroške za posamezne vrste poškodb pri delu. Tako so npr. za leto 1966 poprečni stroški za (Nadaljevanje na 6. strani)

V DELOVNI ORGANIZACIJI

delavce na nevarnih delovnih mestih;

● materialna stimulacija za varno in zdravo opravljanje dela.

Nadalje bi lahko navedli še nekatera pomembna vprašanja, ki jih velja vnesti v program vzdrževanja stalnega interesa za varstvo pri delu v kolektivu:

OBRAVNAVANJE PROBLEMATIKE PO SKUPINAH

Nikakor ni dovolj, da se ukvarjata z občasno razpravo in z ustreznim ukrepom le delavski svet in upravni odbor v kolektivu, marveč je potrebno, da o tej materiji enakovredno razpravljajo na sestankih strokovnega kolegija, na širših proizvodnih sestankih s tehničnim kadrom (zlasti takrat, ko menjamo npr. proizvodni artikel, postopek dela, ko menjamo ali otvarjamo nova delovna mesta in ko postavljamo ustrezne naloge). Občasni sestanki z delavci po oddelkih ali obratih ali morda v okviru vse delovne organizacije skupaj; uspeh je odvisen od priprave materiala in vodenja sestanka (delovna disciplina, varnostna disciplina, vzroki nezgod in obolenj, novi postopki dela in v tem novi varnostni prijemi itd.).

Uspešni so tudi sestanki po strokovnosti ali podobnih delovnih mestih. Koristen je stalni razpis podjetja za zbiranje strokovnih prispevkov delavcev in delovnih staršev glede izboljšanja varstva pri delu na posameznih delovnih mestih, pri posameznih strojih oziroma strojnih napravah, pri uporabi orodij, v posameznih postopkih dela itd.

Za to je potrebno izdelati določen sistem, ki omogoča izbiro uporabnih prispevkov in njihovo pravilno nagrajevanje v materialnem in moralnem pogledu.

Izkušnje kažejo, da je treba nagraditi vsak koristen prispevek, čeprav ne pride v poštev za takojšnjo izvedbo ali uporabo, vse prispevke pa je potrebno objaviti v tovarniškem časopisu ali na oglasni deski podjetja.

TUDI TILE DEJAVNIKI BI VPLIVALI ZA ZMANJŠANJE ŠTEVILA NEZGOD:

Materialna in moralna stimulacija delavcev proti dogaňanju in ponavljanju nezgod na delovnih mestih, ki so nezgodam izpostavljeni: Možno je, da se stimulacija vnese v osebni dohodek, ta del pa mora biti variabilen (odvisen od varnostne discipline, dogodka nezgode in po krivdi delavca itd.).

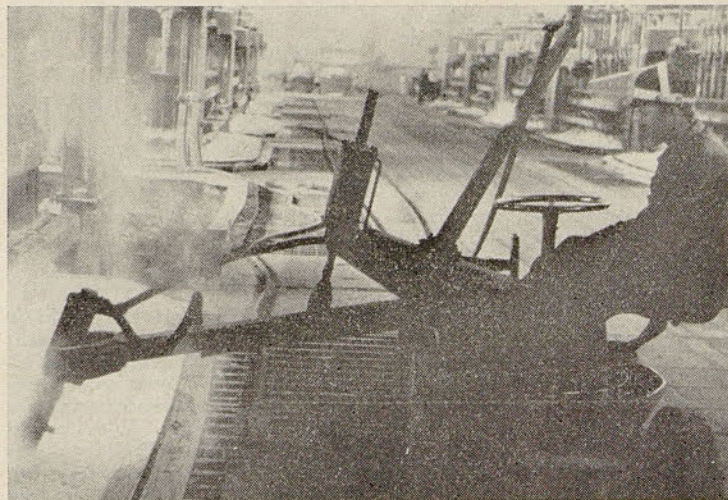
Uporaba internih vzgojno propagandnih sredstev, kot so: časopis, oglasne deske, varnostni lepaki in opozorila, filmi, difuzna sredstva itd.

Kaznovalna politika kot poslednji ukrep, ki jo mora voditi samoupravno vodstvo: kazni naj bodo moralnega in materialnega značaja, njihova ostrina pa naj se veča glede na dvig hierarhične lestvice delavcev v podjetju.

Program o varstvu pri delu je torej treba funkcionalno vključiti v proizvodne programe in načrte delovne organizacije. To pomeni, da je treba npr. pri vsaki večji ali manjši ter trajnejši spremembi v proizvodnji, pri preusmeritvi dela in poslovanja, misliti na vključitev zahtev varstva pri delu v spremenjenih okoliščinah.

To nalogo moramo pojmovati v skladu z načelom, da se varstvo pri delu uresničuje in pospešuje z organiziranjem in pospeševanjem produkcijskega, tehnološkega in delovnega procesa in z organizacijo dela nasploh.

ih

Iz elektrolize

ZAVARUJMO SI OČI PRED POŠKODBAMI

Oči in vid so največje bogastvo vsakega človeka. Prav to bogastvo pa je v vseh proizvodnih oddelkih in obratih naše tovarne vsak dan ogroženo. Še danes, po petnajstih letih proizvodnje, so poškodbe oči pogoste in le hitri ter strokovni prvi pomoči se lahko zahvalimo, da posledice niso najhujše. Naš program zaščite oči je preozek, zahteva le obvezno uporabo zaščitnih oči in eventualno disciplinsko kaznovanje ponesrečenca, če oči ni uporabljal. Zaščita pa bi morala biti širša in zajeti vsaj naslednja štiri področja: preprečevanje nezgod, preprečevanje poškodb, čim boljše zaščito posameznikov in zmanjšanje posledic poškodb.

(Nadaljevanje s 5. strani)

časno nesposobnost zaradi poškodb pri delu znašali 725,40 novega franka ali 1836,78 novega dinarja, medtem ko so stroški za stalno nesposobnost za delo oziroma za smrtne primere zaradi poškodb pri delu znašali v poprečju 10.422,66 novega franka ali 26 tisoč 390,17 novega dinarja. Pripomniti moramo, da so v teh stroških zajeti samo stroški nadomestila za osebne dohodke poškodovanih delavcev ter invalidnine oziroma rente za primer smrti poškodovanega delavca. Na bazi te računic je znašala skupna izguba v letu 1966 2.699.020 novih frankov ali 683.391.864 novih dinarjev.

V Italiji uporabljajo za izračun ekonomske izgube zaradi poškodb na delu metodo, ki zajema direktne in indirektne stroške poškodb pri delu. Ta metoda je preciznejša od one v Franciji.

Direktni stroški (prispevek za socialno zavarovanje oziroma za I. N. A. I. L.) za leto 1966 so bili 88 milijard lir.

Indirektni stroški (izgubljeni delovni čas, neproduktivne delovne ure, izgubljeni čas — delovni čas drugih delavcev — itd.) so znašali skupno 188 milijard lir.

Stroški za poškodbe pri delu, ki niso imele za posledico nesposobnosti za delo več kot en dan, itd., so bili 320 milijard lir.

Preračunano v dinarje so bile izgube zaradi poškodb pri delu v Italiji za leto 1966 skupno 640 milijard lir. Ta podatek nam dovolj jasno — čeprav relativno — ilustrira resnost ekonomske izgube zaradi nesreč pri delu.

V ZDA so bile izgube v letu 1966 po objavljenih podatkih »National Safety Council« skupno 107.500.000.000 novih dinarjev. Tako velikanska vsota vznemirja poslovne kroge v ZDA, saj to predstavlja veliko breme ne samo za ameriško gospodarstvo, marveč celo za ameriško državo.

V Jugoslaviji je zvezni svet za delo izračunal s pomočjo kombiniranih metod izračuna direktnih stroškov in s pomočjo metod, ki jih je priporočila mednarodna organizacija za delo, skupno izgubo, ki jo je utrpela jugoslovanska skupnost zaradi poškodb pri delu za leto 1965, in ta je 4.480.000.000 novih dinarjev.

Taka približna ocena ekonomskih izgub zaradi poškodb pri delu nam dovolj izrazito prikaže pomembnost ekonomskega značaja problematike, ki se pojavlja za narodno gospodarstvo zaradi poškodb delovnega človeka pri delu. Naj še pripomnimo, da bi višina ekonomske izgube bila še večja, če bi izračun ekonomske izgube zajel še izgube zaradi požara, zaradi uničenih industrijskih objektov, zaradi okvar in poškodb na strojih oziroma strojnih napravah kot tudi zaradi nepopolne eksploatacije vseh možnih industrijskih kapacitet.

Kljub dejstvu, da se ti podatki in pokazovalci za posamezne države ne morejo primerjati s potrebno zanesljivostjo, vseeno lahko rečemo, da nam prikazani podatki dajejo zanimiv pogled na stanje problema nesreč pri delu.

i H

PREPREČEVANJE NEZGOD

Vsak vajenček, ki pride v kemični laboratorij, je najprej poučen, da mora vedno dodajati žvepleno kislino vodi in nikoli nasprotno. Že z upoštevanjem tega preprostega pravila se izognemo nezgodi. Takih primerov je še več. V naši tovarni potrebujemo stalno nove količine luga, da bi nadomestili izgube. Ta lug bi lahko pridobili s topljenjem lužnega kamna v vodi. Pri dodatku večje količine lužnega kamna pa je topljenje tako burno, da tekočina zavre in brizga na vse strani. Namesto tega nevarnega dela rajši kupujemo 50% kavstični lug. Kljub temu da smo že izpraznili stotine vagnskih cistern, pri tem delu še ni prišlo do nezgode.

Pri preprečevanju nezgode velja splošno pravilo, da je delo z neko kemično snovjo tem bolj varno, čim manj to snov vidimo. Če npr. po neki cevi črpamo lug v rezervoar in konec cevi ne seže v sam rezervoar, lahko lug brizgne v oči. Če pa je cev v rezervoar potopljena in pretakanja luga sploh ne vidimo, je možnost poškodbe mnogo manjša.

PREPREČEVANJE POŠKODB

Poškodbe oči preprečujemo tako, da ne dovoljujemo, da bi škodljive kemične snovi lahko prišle v kontakt z obrazi posameznikov. To lahko dosežemo tako, da med možen izvor nezgode in posameznika namestimo oviro, ki preprečuje, da bi kemikalija direktno obrizgala delavca.

Kot preprost primer vzemimo zamenjavo ventila na horizontalnem cevovodu. Delavec naj najprej za četrt ali pol obrata popusti vse vijake. Nato ventil in prirobnice pokrije s polivinilnim platnom ali v skrajnem primeru s starim dežnim plaščem ter tako odvijaje vijake do konca. Tudi če bi brizgnilo nekaj tekočine iz cevovoda, bi polivinilasta ovira zaščitila delavca pred poškodbo.

Ce je bil demontiran ventil v zaprtem položaju, se v njem še ved-

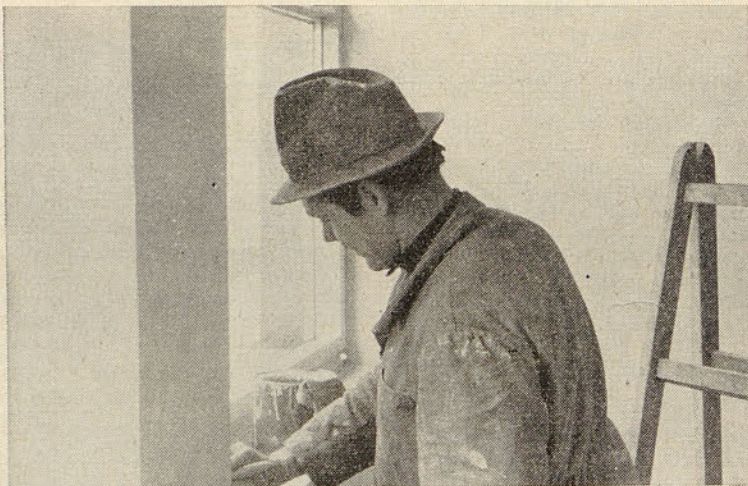
teva za stalno uporabo zaščitnih sredstev naleti spočetka vedno na odpor, ker delavci teh sredstev niso vajeni in ker jih ovirajo pri delu. Ko pa se začno zavedati, da so ta sredstva zanje koristna, se njihov odnos pozitivno spremeni tudi do drugih zaščitnih sredstev. Če nekdo v tovarni redno uporablja zaščitna očala, jih bo prav tako uporabljal tudi doma pri nevarnem delu; torej obstaja možnost, da se tudi tovrstne poškodbe zmanjšajo. Pri nabavi zaščitnih sredstev je treba skrbeti, da se ta posameznikom in delovnim pogojem čimbolj prilagajo. Le v tem primeru jih bodo delavci redno uporabljali in se med delom udobneje počutili.

ZMANJŠANJE POSLEDIC POŠKODBE — PRVA POMOČ

Pravilna prva pomoč je pri poškodbah oči z lugom izredno pomembna. Najbolj priročno in uporabno sredstvo je čista voda, velike količine vode, in izpiranje za daljši čas. Pri tem je pomembno, da je voda čimbolj pri roki, da lahko začnemo izpirati kar najhitreje. Dobra je voda iz vodovodne pipe, še boljša je mlačna voda iz prhe, ki je v vseh kabinah za prvo pomoč.

Pri poškodbah oči z lugom se za nevtralizacijo luga uporablja še 3% raztopina borove kisline. Pri poškodbah oči s kislinaми pa uporabljamo blago raztopino natrijevega bikarbonata. O uporabi teh nevtralizacijskih sredstev morajo biti delavci dobro poučeni, posode s temi sredstvi pa jasno označene, da ne bi prišlo do zamenjave teh sredstev. Po vsaki taki poškodbi je potrebno iskati strokovno zdravniško pomoč.

Prhe za vodo za prvo pomoč morajo biti dobro označene in vedno preizkušane, s temi mesti pa morajo biti tudi seznanjeni vsi delavci. Priporočljive bi bile celo vaje pri izpiranju oči, kajti marsikdo ima pomisleke, da bi oblečen šel pod prho. V primeru poškodbe

Pleskar

no zadrži nekaj luga. Ta lug lahko poškoduje delavca tudi še pozneje, ko ga pripravlja za transport v delavnico, ali pa ključavničarja, ki bo ventil popravil.

Tovrstne poškodbe lahko preprečimo, če zahtevamo, da mora biti vsak ventil med demontažo v odprtem položaju in da se brez izjeme vsak ventil pred nadaljnjimi posegi obvezno opere z veliko količino vode.

ZAŠČITA POSAMEZNIKA

je naslednja stopnja zaščite, ki je precej sorodna prejšnji. Tudi v tem primeru postavimo med možen izvor nezgode in delavca oviro, vendar v tem primeru nosi in uporablja to oviro delavec. To oviro nosi na svojih očeh in je lahko v obliki zaščitnih oči, obraznega ščita itd. Zadostna zaščita pa je le, če taka sredstva uporabljajo vsi in ves čas, dokler so v nevarnem okolju. Zah-

oči ni časa, da bi delavca slačili, ampak je treba čimprej začeti izpirati.

Vse te prhe in vodovodne pipe morajo biti pozimi zavarovane pred mrazom, še bolje pa je, če so v ogretem prostoru. Zaščite oči v modernem opremljeni kemični tovarni, kot je naša, nikakor ne smemo podcenjevati in to vprašanje načelnjati enostransko. Moderne koncepcije zaščite oči zajemajo štiri enakopravna in enako pomembna področja zaščite, kot smo jih že navedli: preprečevati moramo vse možne izvire nezgod, preprečevati, da pride do poškodb, čim boljše moramo zaščititi vsakega posameznika; če pa že pride do nezgode, je potrebno poskrbeti za pravilno prvo pomoč, da so poškodbe čimbolj minimalne.

Vsa ta področja zaščite se med seboj prepletajo in jih moramo skrbno planirati, da dosežemo čim boljše zaščito oči.

Sestavljanje cevovoda

Pri delu z žvepleno kislino bodi previden!

Žveplena kislina lahko obstaja v obliki kapljic ali megle. Prav zaradi tega je treba takšne prostore stalno nadzirati in ugotavljati navzočnost žveplene kisline oziroma žveplovega trioksida.

Žveplov trioksid, ki zaradi gretja žveplene kisline pride v ozračje, ne sme biti večji od 10 delov na milijon delov zraka. Nad to koncentracijo povzroča žveplov trioksid kašelj, zadušitev in šok tistih, ki ob njem delajo.

Žveplena kislina je zelo agresivna tekočina, ki pri dotiku s kovinami, organskimi materijami in vodo reagira ter razvije toploto. V stiku s tkivom povzroča težke nevroze (odmiranje tkiva), ki zavzemajo kožo in podkožno tkivo. Ob tem nastajajo hude bolečine, v primeru pa, da je poškodovana večja površina kože, lahko nastopi šok in tudi smrt.

Vdihovanje pare ali megle koncentrirane žveplene kisline lahko povzroči v zelo kratkem času izgubo zavesti in hude poškodbe dihalnih poti, predvsem pljuč. Dolgotrajno izpostavljanje majhnim koncentracijam žveplene kisline v obliki pare ali megle povzroča različne spremembe na sluznicah na dihalnih poteh — na sluznicah nosa, ust, žrela in sapnika.

PRVA POMOČ

Če si delavec polije kožo s to kislino, si mora takoj sleči obleko in polivati kožo z večjo količino tekoče vode. Po odplavljanju kisline s kože pa mora kislino, ki je še ostala na koži nevtralizirati z razredčeno lužino. Po tem postopku ne smemo dati na ranjeno kožo nobenega povoja, ampak je ponesrečenca treba takoj napotiti k zdravniku! Če pa so poškodovane oči, jih moramo takoj izpirati z mlačno vodo in ponesrečenca čimprej odposlati k zdravniku.

Pri požiranju žveplene kisline nastajajo hude poškodbe na požiralniku in želodcu. V tem primeru ponesrečenca ne smemo dati nobenega sredstva za bruhanje. Če pa je ponesrečenec še v nezvesti, mu ne smemo ničesar dati v usta. Tudi v tem primeru je najbolje in tudi najbolj pravilno, da ponesrečenca takoj napotimo k zdravniku oziroma v bolnišnico.

PREVENTIVNI UKREPI

Zaposleno osebje na takih delovnih mestih mora biti poučeno o nevarnem delovanju žveplene kisline, prav tako pa mora biti poučeno o dajanju prve pomoči. Pri delu morajo delavci, zaposleni na izpostavljenih delovnih mestih, vedno uporabljati ustrezna zaščitna sredstva: čelade, dolge gumijaste rokavice, gumijaste škornje, obleke iz gostega, neprepustnega materiala, ki se mora tesno prilagati ob vratu in zapestju, očala, ki se tesno prilagajo ob oči, itd.

V neposredni bližini delovnega mesta mora biti na razpolago umivalnik s tekočo vodo in omarica za prvo pomoč, ki naj med drugim vsebuje tudi nevtralizacijsko sredstvo zoper žvepleno kislino. Delovni prostor mora biti zadostno zračen in ob vhodih opremljen z opozorili.

Žveplene kisline ne smemo vlivati v kanal. Kolikor pa se to zgodi, moramo takoj vlivati v kanal večjo količino vode in sode bikarbone ali apno za nevtralizacijo. Za brisanje polite kisline ne smemo uporabljati krpe iz organskega materiala, npr. lanene krpe, ampak je treba polito kislino najprej odstraniti s pomočjo večje količine vode. Če za brisanje uporabljamo laneno krpo, se razvija toplota, zaradi česar lahko nastane tudi požar.

Požara ne smemo gasiti z vodo, ampak samo s pepelom, peskom ipd.! Žvepleno kislino moramo uskladiščiti v prostore, ki niso izpostavljeni sončnim žarkom, kakor tudi ne smejo biti v bližini nekega eksplozivnega ali gorljivega materiala. Nikdar ne smemo v posodo, v kateri je žveplena kislina, vlivati vode, ker tekočina prične vreti in brizga po okolici.

-k

Za rezervo — bencin v kosih

V ZDA delajo poskuse, da bi tekočine spremenili v »suho stanje«. Pri tem uporabljajo razne plastične mase, ki oddajajo kapljice tekočine s tako mrenico, ta pa kasneje pod vplivom kemikalij, vročine ali pritiska razpade. Zadnje vesti iz Evrope pričajo, da bo ta novost najbrž kmalu uporabna. Neka zahodnonemška firma se že pripravlja na proizvodnjo »bencina v kosih«, ki ga bodo sestavljale neštete drobne celice, polne goriva. Pod zvišano temperaturo in pritiskom se bo tekočina sprostila. Ker bo takšen bencin očitno dražji, za vsakdanjo rabo kajpak ne bo. Imenitno pa bi se obnesel kot železna rezerva, saj nas nekaj litrov goriva lahko izvleče iz marsikateri neprijetne zagate.

Pralni avtomat

Neki podjetni lastnik pralnice perila v Kopenhagnu se je lotil zanimivega poizkusa. Na fasado hiše je obesil avtomat s petnajstimi predali, da bi čimbolj ustregel svojim strankam. Te lahko sedaj predajo umazano perilo ob vsakem času, podnevi in ponoči, ne glede na obratovalni čas. Postopek je preprost. V določeno rezo je potrebno vreči dva kovanca in iz avtomata bo izpadel ključ. Z njim odprete predal, položite vanj perilo, vzamete pa si tudi potrdilo o teži predanega perila. Vrnete se po 24 urah in v predalu boste našli čisto in zlikano perilo, morda pa tudi drobiž.

Bomo jutri orali z ultra zvokom?

Britanski znanstveniki napovedujejo, da bo mogoče že okrog leta 2000 zamenjati dosedanja način oranja z ultra zvočnim. Vozila na zračno blazino bodo vozila nad zemljo močne ultra zvočne generatorje, zvočni valovi pa bodo zdrobili zemljo boljše kot najbolj skrbno oranje. Bodo jutrišnji kmetovalci sedeli v komandnih stolpih in skrbeli za pridelek s pritiskom na gumbe?

PRI NAŠIH SOSEDIH ROMUNIH

Pri mogočem mostu, ki se vzpenja visoko nad gladino Donave, sem pri Giurgiu prešel na romunsko tla. Nekoliko me je presenetil precej hladen sprejem in izredna počasnost obmejnih organov. Takoj ko se tujec ustavi z avtom pred obmejnimi poslopjem, prideta sanitarna uslužbenca in razkužita vsak avto (predvsem gume). Iz previdnosti, da ne bi prinesli kakšne bolezni (parkljevke, slinavke in podobno). Ko končno potnik pride na vrsto za pregled, je ta zelo natančen, vendar korekten. Po 65 km lepe, a prazne ceste se pokaže Bukarešta, prestolnica dežele. To je lepo, moderno milijonsko mesto (1.250.000 prebivalcev). Nekateri ga imenujejo tudi vzhodni Pariz, in to ne čisto brez vzroka.

Romuni so na svoje glavno mesto zelo ponosni in marsikateremu je edini življenjski cilj priti in ostati v Bukarešti. Za tuje turiste prireja potovalna agencija »Carpattourist« štiriurni ogled mesta, od tega dve uri krožne vožnje po mestu, da tujca vsaj opozorijo na neštete lepote in znamenitosti mesta. Bolj podrobno seznanijo turiste le z etnografskim muzejem, kjer je na prostoru več hektarov prikazana Romunija skozi stoletja. Mesto ima precej manjših jezer in parkov, kjer najdejo meščani dovolj prostora za oddih.

Iz Bukarešte me je pot vodila proti vzhodu k obali Črnega morja, h Konstanci. Cesta teče po prostorni ravnini in pri Giurgiu prečka Donavo. Mali avtomobili (do 2 ton) imajo na voljo vojaški pontonski most, večja vozila pa prevažajo trajekti. Po dobrih 90 km se pokaže Črno morje. Nekaj kilometrov pred Konstanco je odcep v znano letovišče Mamaio. To je ozek pas (do 1 km) kopnega med črnomořsko obalo in sladkovodnim jezerom Siutghiol. Tu so po vojni zgradili pravo turistično mesto z več kot 30 hoteli, restavracijami, letnim gledališčem in z dvema velikima kampingoma. Tako imajo turisti na razpolago morje in jezero. Na morski strani se v glav-

in v kampingu. Trgovin je pre malo in tako se primeri, da zmanjka kruha ter se turist nejevoljen vrne praznih rok, čeprav je čakal v vrsti tudi krepko uro. Podobno je tudi v veliki restavraciji, ki je sredi kampinga. Gost je lahko srečen, če je v dveh urah dobil kosilo. Povsod je opaziti, da so zmogljivosti dosti premajhne za številne goste.

V notranjosti dežele je turizem precej razvit tudi v Karpatih in najpomembnejši turistični centri so na področju med Ploestijem in Brasovom. Ta predel je med najlepšimi in najbolj zanimivimi, saj je poleg razvitega turističnega to tudi industrijsko in naftno področje (Buzana, Ploesti, Pitesti).

Naprej me je pot vodila skozi Sibiu, Cluj in Oradea. Cesta je speljana po lepih dolinah in se tu in tam nekoliko povzpne, vendar ne previsoko. Dobrih 30 km pred Oradeo pa se svet popolnoma zravnja in je enak madžarskemu Alföldu, ki se razprostira vse do Donave med Budimpešto in jugoslovansko mejo.

Romunijo sem zapustil pri Oradei ob madžarski meji, in to kar precej razočaran. Na meji ločijo turiste na socialistične in ostale — nesocialistične. Prvi imajo desno cesto k obmejni zgradbi in posebno kontrolo in druge obmejne formalnosti. Drugim je na razpolago leva cesta ter popolnoma drugo osebje za to vrsto turistov. Nekoliko čudno, a to je njihova zadeva. Bolj čudno in nenavadno je to, da Jugoslovani za romunske obmejne organe nismo iz socialistične države, ampak nas uvrščajo med »ostale«. Da se tujec z avtomobilom zna pravilno usmeriti, poskrbi vojak, ki stoji na križišču ceste ter le-te usmerja po avtomobilski tablici. Kakšna je razlika med obema vrstama turistov, pove podatki, da je na desni (socialistični) strani bilo okrog 40 osebnih avtomobilov in dva avtobusa odpravljenih čez mejo v dobri polovici ure (v 30 minutah), na levi (nesocialistični) strani pa je 6 (šest) uslužbencev pregledovalo sedem osebnih avto-

goslovani smo bili deležni enakega »gostoljubja«. Povelje je bilo: vse ven, in to res vse. Vendar pa uradne osebe ni nič zanimalo, kaj je v kovčku, saj ni marala niti pogledati. Edini cilj ali užitek mlade dame je bil, da poskrbi za slabo voljo turistov. Odnos in ton občevanja s tujci dajeta vsaj tak vtis. Menda ni na vseh prehodih tako — in na edinem prehodu iz naše države — pri Vršču — ne ločijo turistov v dve kategoriji.

Težko je razumeti tak postopek s tujci na meji, ko pa je v notranjosti dežele povsod čutiti zelo močno prizadevanje, da pridobijo čimveč trdne valute, saj dajejo tujcem, ki plačajo s konvertibilno valuto, veliko prednost v obliki nižjih cen od 20 do 30 %. Ni dvoma, da je vse »nesocialistične« turiste, ki so bili deležni takega »slovesa«, minila želja, da bi se še kdaj vrnili.

Romuni se zelo trudijo, da bi turizem postal čimbolj donosna gospodarska panoga, saj so po vojni zgradili ogromno modernih turističnih objektov, ki so namenjeni predvsem ali celo samo tujcem, in to tujcem s čvrsto valuto. Prevladujejo v glavnem turisti iz vzhodnih socialističnih dežel, med katerimi so najštevilnejši iz Češkoslovaške. Marsikateremu domačinu, ki ima opravke s turisti, še manjka primerne taktosti, predvsem če je vmes denar. Na črpalkah, ki so zelo na redko (50—75 km), je dobro imeti vedno drobiž, ker ga največkrat uslužbenec »nima« in si brez dovoljenja kar zadrži tudi do pet lejev, kar velja dva litra boljšega bencina. Podobno je v kampingih, le redki dajo potrdilo o plačilu, drobiža pa tudi ne vračajo radi. Tudi v trgovini se primeri, da tujca neradi postrežejo, da bi pa blago izbirali, ne dovolijo.

To so sicer drobne zadevice, ki pa vendar niso privlačne za tujca. Ščasnoma bodo Romuni spoznali, da je za turizem premalo le novi hotel ob obali ali kje v planinah.

-čk-

Bukarešta — prestolnica dežele: bulevar Magheru

Oradea, večje mesto ob madžarski meji, kjer živi tudi precej Madžarov

Dopust v Crikvenici beneficiran

Trenutno je v naši tovarni zaposlenih okrog 1940 delavcev. Če izpolnjuje pogoje, ki jih zahteva statut, dobi vsak delavec pred odhodom na dopust 500 dinarjev kot regres za vožnjo in dopust. V tem primeru so vsi delavci popolnoma enaki. Tega pa ne moremo reči za dopust, ki ga posamezniki izrabljajo v Crikvenici oziroma v počitniških domovih podjetij, s katerimi imamo urejeno zamenjavo, ali pa kje drugje.

Kapaciteta našega počitniškega doma je 79 postelj. Če k temu prištejemo postelje, ki so jih uporabljali naši delavci v počitniških domovih podjetij, s katerimi imamo zamenjavo, imamo kapaciteto 100 postelj. V sezoni se lahko zvrsti največ sedem izmen, kar pomeni, da je sezonska kapaciteta okrog 700 ljudi. Glede na to, da predstavljajo polovico tega števila zakonski tovariši oziroma tovarišice in otroci zaposlenih v tovarni, dobimo število 350 nasproti 1940 zaposlenim delavcem, ki lahko izrabljajo beneficirani dopust. Zakaj beneficirani? To bom poskušal pojasniti s primerjanjem cenika dnevnega penziona v našem počitniškem domu.

Dnevni penzion v vili v Crikvenici znaša 35 dinarjev za osebo, ki niso zaposlene v TGA in niso družinski člani oseb, zaposlenih v tovarni. Delavci tovarne pa za en dan plačujejo 20 dinarjev. Podobna situacija je v vikendskih hišicah, ker plačujejo prvi 31 dinarjev, zaposleni v tovarni pa le 15 dinarjev. S primerjanjem teh cen dobimo razliko 15 oziroma 16 dinarjev, ki pa je novi »regres« za delavca, ki preživi svoj dopust v enem od omenjenih počitniških domov.

Ti podatki dovolj zgovorno povedo, da je vsem 1940 zaposlenim nemogoče v sezoni letovati v Crikvenici, Kaštelu Gomilici ali Piranu. Nekaterim ni mogoče, drugi pa ne želijo svojega dopusta izrabiti v omenjenih mestih ali pa sploh ne želijo na morje iz zdrav-

stvenih ali drugih osebnih razlogov.

Prav tu je moment, ki kaže, da je dopust v Crikvenici, Kaštelu Gomilici ali Piranu beneficiran. V primerjavi s tujimi obiskovalci je naš delavec na boljšem za 15 oziroma 16 dinarjev dnevno, kar pa znaša v eni izmeni 150 oziroma 160 dinarjev. To je vsekakor pravilno in pozitivno, toda prikrajšani so drugi — tisti, ki ne gredo v Crikvenico, ker na vsakem drugem mestu plačujejo poln penzion brez kakršnekoli pomoči tovarne.

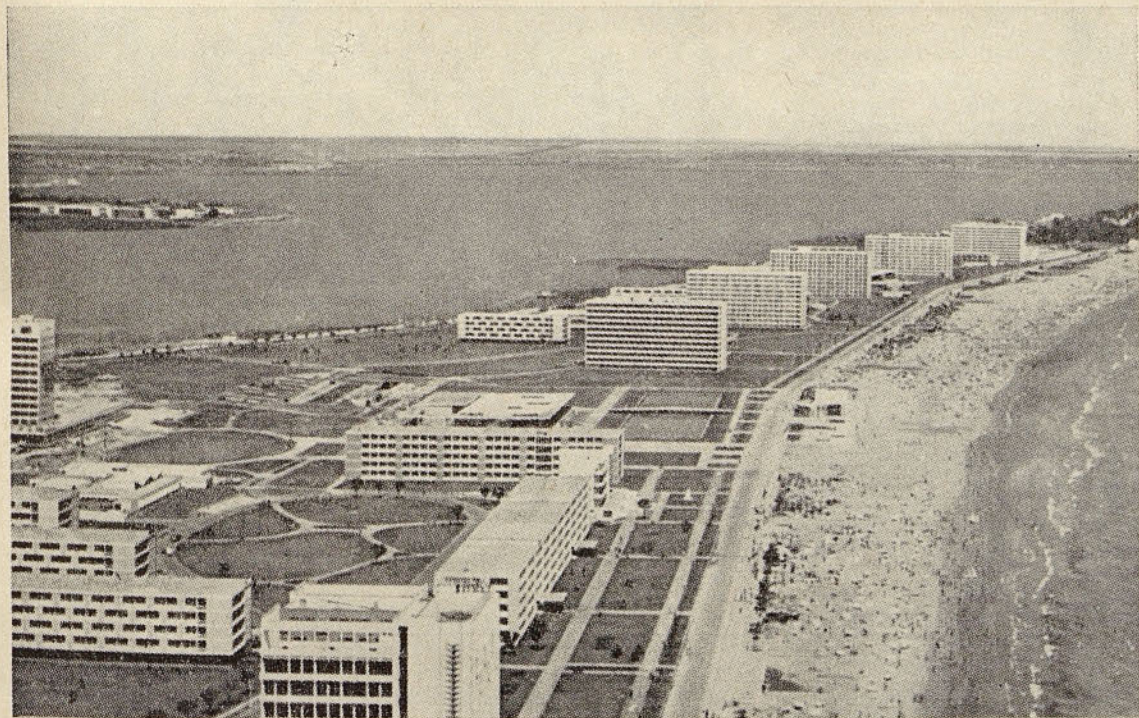
Ni težko ugotoviti, za koliko so »crikveniški odpadniki« na slabšem od tistega dela (majhnega) članov kolektiva, ki imajo možnost in interes dopustovati v Crikvenici. Isto okolje iz leta v leto naveliča človeka in ne pomeni dopust in počitek. Zato izenačimo ene z drugimi oziroma dajmo možnost tudi »odpadnikom«, da ceneje letujejo.

Upam, da bo več članov naše delovne skupnosti dalo svoje pripombe na vprašanje »Zakaj ne vrednotimo enako delavce, ki svoj dopust izrabljajo na Pohorju, Hvaru, Braču ali Biogradu na morju, z onimi, ki leto za letom obiskujejo Crikvenico«.

Vojo Veličkovič

Povoj za prežgane izpušne cevi

Prežgan izpuh je težava, na katero prej ali slej naleti vsak lastnik nekoliko starejšega avtomobila. Milimeter ali celo več debelo pločvino izpušne cevi in glušnika razjeda, ki jo kajpak še pospešuje vročina. Popravila so nadležna in draga — mnogokrat moramo zamenjati ves izpuh zaradi enega samega prežganega mesta. Sedaj začenjajo prodajati poseben kit »gun-gum«, ki je sestavljen iz mešanice azbestnih vlaken, grafita in veziva; ta kit v vročini samo vulkanizira. Manjše luknjice lahko po poprejšnjem čiščenju kar zamažemo, večje pa prej prekrijemo z žično mrežo, zakitamo in povijemo z žico. Novega izpuha pa tudi ta kit ne more nadomestiti.

Mamaia, na levi je sladkovodno jezero, na desni obala Črnega morja

nem kopajo in sončijo na okrog 5 km dolgi peščeni plaži, na jezeru pa je predvsem polno jadrnic, saj vetra tu ne manjka. Po neuradnih podatkih je samo v Mamaii prostora za 100.000 turistov.

Južno od Konstancie je drugo veliko letovišče Eforia in blizu bolgarske meje še Mangalia. To so trije glavni turistični centri ob Črnem morju v Romuniji. V poletni sezoni je tu kar precejšnja gneča, ne sicer na prostrani plaži, ampak se le-ta čuti v trgovinah z živili

mobilmov poldrugo uro (90 minut). Težko bi rekli, da je bil to le temeljit pregled. Trem mladim Angležem je carinska uslužbenka dobesedno razmetala umazano perilo kar po tleh ob avtu pred očmi ostalih turistov in potovalko obrnila ter jih nato pustila, da si pospravijo prtljago, kakor vedo in znajo. Tisti dan je bila želja obmejnih uslužbencev na tem prehodu, da bi do zadnjega spraznilo vsak avto. Prizanesli niso niti železnim klinom za šotor. Tudi Ju-

DOPISUJTE V ALUMINIJ

Malo za šalo - malo za res

Kot sem obljubil v prejšnjem sestavku, tako sva se tudi s Petrom dobila na odpadnem skladišču, vendar sva bila precej presenečena. Ta prodaja odpadnih cevi in drugega odpadnega materiala se je bolj srečno končala, kot sva pričakovala. Za rešitev se morava zahvaliti naši prodajni službi, ki je dvignila cene, tako kot danes delajo vse trgovine. Sedaj imamo celo presežek odpadnih cevi in drugega materiala. Verjamem, da bomo našli rešitev — če ne drugače, bomo cevi prodali za promet z odpadnim materialom, in to ceneje kot našim delavcem.

Nisem pa bil zadovoljen, ker so nekateri člani kolektiva bili zelo kritični glede takega pisanja. Morda so se čutili prizade, vendar ni bil namen tega pisanja koga žaliti. Zato sva s Petrom sklenila predlagati odgovornim tole: nujno je, da dobi odpadno skladišče lastno prevozno sredstvo. Drugič, delovne enote naj zaprosi za dovoljenje, da lahko pobirajo odpadni material po obratih in ga uskladišijo na odpadnem skladišču, ne pa za vogali obratov kot sedaj. Morda bi to prispevalo k ureditvi tovarne za 15-letnico obratovanja.

Tudi prodaja odpadnega materiala bi lahko bila bolj pogosto, ne pa vsako sredo v mesecu, kot smo imeli nekoč sindikalne sestanke. V nekem razgovoru sem slišal, da so člani tovarniškega zbora predlagali, naj bodo množični sestanki vsako prvo sredo v mesecu na odpadnem skladišču. Tako bo možna udeležba po delovnem času. Po sestanku pa bi takoj zbirali odpadni material, da ne bo kritike, da članstvo nima nič od sindikata. Zraven tega se ne bi bilo treba mučiti po obratih in iskati odpadni material. Tudi cene bi lahko določili bolj demokratično, da ne bodo zlobni jeziki trdili, da je to odvisno od enega samega.

Najbolje bi bilo, da bi postavili cenike na vidnem mestu; potem bi to prodajo lahko zapuili tistim, ki tam delajo. Strokovnjaki pa bi lahko ocenili in odločili, kaj je za prodajo in kaj ne.

Ni mi razumljivo, kako vsi godrnjamo zaradi poslovanja invalidov. Prepričan sem, da bi imeli večjo korist, če bi skrbeli za red po tovarni, ne pa kot sedaj, ko tudi tri invalide zadolžujemo za čiščenje kopalnic, stranišč in drugih prostorov, kar seveda ni najbolj rentabilno. Razširili smo gozdno skupino; morda bi tudi tu lahko odprli kakšno delovno mesto za invalide.

K. F.

Zahvala

Ob tragični smrti svoje drage žene se najlepše zahvaljujem sindikalni organizaciji, sodelavcem iz laboratorija, gubernikom ter vsem znancem in prijateljem, ki so darovali vence in cvetje in pospremili mojo ženo na njeni zadnji poti.

Jurij Simonič s hčerkami in sorodstvom

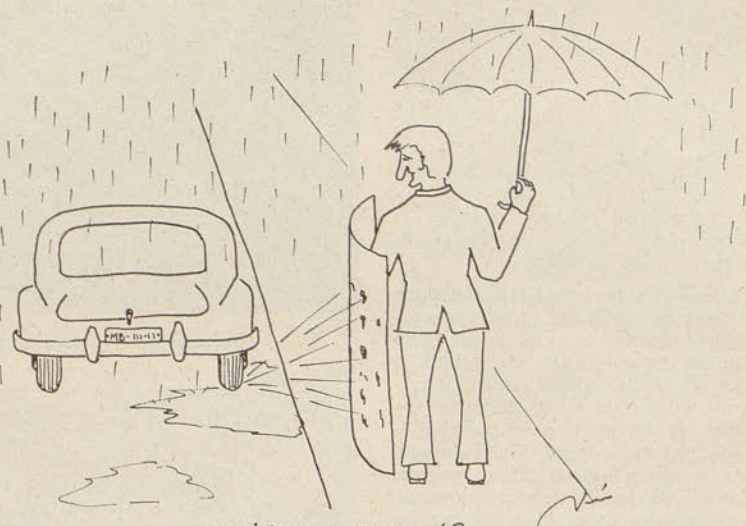
Zahvala

Zahvaljujemo se sindikatu TGA Kidričevo in vsem, ki so spremili na zadnji poti Ignaca Lončarika.

Zahvaljujemo se tudi za vence, ki so mu jih podarili na zadnji poti.

Žalujoča žena Elizabeta z otroki

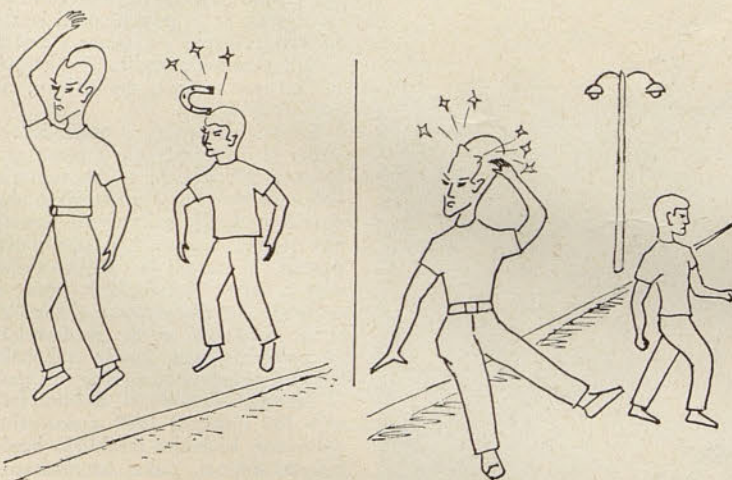
H U M O R

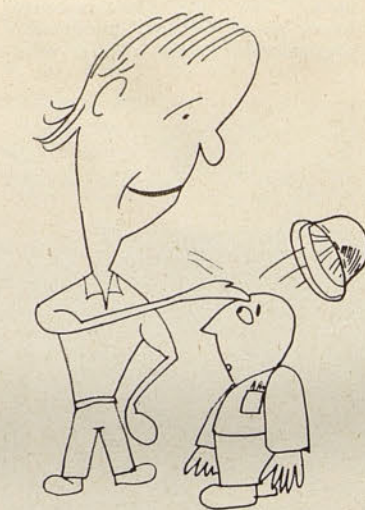
KIDRIČEVSKA MODA 69

— Ta dva pa res zapravljata družbeni denar. Že dve uri jih opazujem kako se pogovarjata.

— Podkev vržeš čez ramo... in prinese ti srečo!

— Tovariš, kje imate za svoje delovno mesto predpisana osebna zaščitna sredstva?
— Tukaj, tovariš!

— Če bi spoštoval predpise in nosil čelado, se ti to ne bi pripetilo!
— Saj sem jo nosil.
!?
— Imel sem jo v rokah.

Japonski vlaki bodo vozili 500 km na uro

Ves svet je osupnil, ko so se Japonci odločili za gradnjo tokaido-ekspresa, ki povezuje Tokio in Osako s hitrostjo 200 km na uro. Vlaki na tej progi redno vozijo in doslej še ni bilo nesreče. Očitno je ta hitrost tudi meja, prek katere klasični vlaki v vsakdanji rabi najbrž nikdar ne bodo prodrli. Zato pa sedaj Japonci načrtujejo za isto progo docela nov sistem. Vlaki naj bi vozili po eni sami tračnici, ki bi bila sočasno sestavni del linearnega elektromotorja. Obenem naj bi primarni elektromagnetni dvignili

vlak nad tračnico, da bi drsel kot na zračni blazini. »Stari« tokaido-ekspres je stal okrog 130 milijard starih dinarjev, za novega pa predvidevajo stroške okrog 200 milijard. Zato pa bo novi vlak prevozil razdaljo 552 km med Tokiom in Osako v 70 minutah — torej s hitrostjo okrog 500 km na uro.

Element 104

Skupina znanstvenikov različnih narodnosti je v laboratorijih kalifornijske univerze dokazala obstoj novega kemičnega elementa z zaporednim številom 104. O nem iz-

med izotopov tega elementa so že leta 1964 poročali sovjetski raziskovalci, vendar Američanom dolgo ni uspelo, da bi potrdili njihovo odkritje. Sovjeti so novi elementi imenovali kurčatovij po znamenitem atomskem fiziku Igorju Kurčatovu, ki ima mnogo zaslug za napredek sodobne atomistike. Zahtevali so tudi, da bi ta element vnesli z omenjenim imenom v Mendelejev periodični sistem, o čemer pa mednarodna komisija še vedno razpravlja. Element 104 je izmed vseh transmanskih elementov še posebej velikega pomena. Z njim se namreč v periodičnem sistemu začne nova skupina, ki ima svoje značilne kemične lastnosti.

... IN SEDAJ, ZA SPREMEMBO-NAMESTO TOPLEGA OBROKA MALO ČEBULE!